

1. ΘΕΜΑ

Οι χρήσεις του ενεστώτα

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Αυτή τη στιγμή διαβάζει.

Κάθε Παρασκευή γράφουμε διαγώνισμα.

Οδηγεί λεωφορείο.

Μένω εδώ από το 1980.

Εκεί που μιλούσαμε, μπαίνει μέσα ο Γιάννης.

Αύριο φεύγω για διακοπές.

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Από Α ΚΕΓ, 1 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Σχηματισμός και κλίση ρηματικών τύπων στον ενεστώτα

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Αδυναμία αναγνώρισης της χρονικής αναφοράς των χρήσεων που δεν αναφέρονται στη στιγμή της εκφώνησης.

(β) Αποφυγή παραγωγής ενεστωτικών τύπων με αναφορά σε χρονικά σημεία άλλα από τη στιγμή της εκφώνησης.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ο ενεστώτας χρησιμεύει ως λημματικός τύπος κάθε ρήματος. Σχηματίζεται με το ενεστωτικό (μη συνοπτικό) θέμα και τις μη παρελθοντικές καταλήξεις, είναι ο κανονικός τύπος αναφοράς στο παρόν και, όταν αναφέρεται στο παρόν, περιγράφει ενέργειες που βρίσκονται σε εξέλιξη:

Αυτή τη στιγμή μιλάει στο τηλέφωνο.

Αυτή την εποχή έχουμε διακοπές.

Μπορεί επίσης κανονικά να αναφέρεται σε συνήθειες, σε ενέργειες που επαναλαμβάνονται, σε επαγγελματικές ασχολίες, σε «γενικές αλήθειες» και σε χαρακτηριστικά που έχουν διάρκεια:

Ο πατέρας του δουλεύει σε εκείνο το εργοστάσιο.

Δε μιλάω αγγλικά.

Τα περισσότερα σαββατοκύριακα πηγαίνουμε στη θάλασσα.

Το απόγευμα της Τετάρτης έχει πάντα ελληνική ταινία.

Το νερό βράζει στους εκατό βαθμούς Κελσίου.

Η Ελλάδα βρέχεται από θάλασσα.

Η τηλεόραση ανοίγει από εδώ.

Οι ενέργειες αυτές δεν τοποθετούνται συγκεκριμένα στο παρόν, αλλά περιγράφουν κάτι που ισχύει γενικά, που αληθεύει σε κάθε χρονική στιγμή («παγχρονικά» ή και «αχρονικά») ή σε όλες τις καθορισμένες στιγμές (που μπορεί να εκτείνονται από το παρελθόν μέχρι το μέλλον).

Είναι επίσης δυνατό να αναφέρεται σε ενέργειες που έχουν ξεκινήσει στο παρελθόν και συνεχίζονται στο παρόν (και ενδεχομένως στο μέλλον):

Κατοικούν εδώ τα τελευταία τριάντα χρόνια.

Ειδικές περιπτώσεις που ο ενεστώτας περιγράφει ολοκληρωμένες ενέργειες στο παρόν είναι η χρήση του σε αθλητικές περιγραφές, σε τηλεοπτικές συνταγές μαγειρικής, σε επιτελεστικά εκφωνήματα κ.ο.κ.:

*Ο ισπανός παίρνει την μπάλα και καρφώνει...
Βάζω το αλάτι και ανακατεύω...
Λύεται η συνεδρίασις.*

Ειδικές περιπτώσεις που ο ενεστώτας μπορεί να αναφέρεται σε συγκεκριμένες στιγμές του παρελθόντος ή του μέλλοντος (και μάλιστα μπορεί να αναφέρεται συνοπτικά) είναι αντίστοιχα η χρήση του «ιστορικού ενεστώτα» και η αναφορά σε προγραμματισμένες ενέργειες (συνήθως με παρουσία επιρρηματικού προσδιορισμού που αναφέρεται στο παρελθόν ή στο μέλλον):

*Το 1914 η Ελλάδα μπαίνει στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο.
Τον άλλο μήνα έχουμε εξετάσεις.*

Σε δευτερεύουσες προτάσεις και σε άλλα περιβάλλοντα υπόταξης (π.χ. με βοηθητικά ρήματα, με τροπικά ρήματα και μόρια), ο ενεστώτας κανονικά αναφέρεται είτε στο παρόν, είτε στο μέλλον εξακολουθητικά είτε σε κάθε χρονική στιγμή (αλλά κανονικά όχι σε συγκεκριμένες στιγμές του παρελθόντος ή του μέλλοντος συνοπτικά):

*Επειδή κοιμάται δεν ακούει το τηλέφωνο.
Όταν διαβάζεις, δεν πρέπει να ακούς μουσική.
Μπορεί να διαβάζει.
Ας διαβάζει.*

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η αναφορά του ενεστώτα στο παρόν είναι γενικά εύκολα κατανοητή. Θα πρέπει όμως να σημειώνεται εξαρχής ότι δεν είναι η μοναδική του χρήση. Εύκολα μπορούν να παρουσιαστούν ζεύγη που αντιδιαστέλλουν την αναφορά στο παρόν με τη γενική χρονική αναφορά:

*Ο πατέρας μου δουλεύει εδώ, αλλά σήμερα έχει άδεια και δε δουλεύει.
Τέτοια ώρα συνήθως κοιμάται, αλλά τώρα δεν κοιμάται γιατί περιμένει τηλεφώνημα.*

Η χρήση των κατάλληλων επιρρηματικών είναι ο πιο προφανής δείκτης που αποσαφηνίζει τη χρονική ερμηνεία κάθε τύπου και οι μαθητές μπορούν αρκετά εύκολα να εξασκηθούν στην αναγνώριση της συμβολής τους.

Συνήθως σε πιο προχωρημένα επίπεδα παρουσιάζονται οι ερμηνείες του ενεστώτα που δεν αναφέρονται στο παρόν – πιο εύκολα οι γενικές, αχρονικές και παγχρονικές και στη συνέχεια οι μελλοντικές και οι παρελθοντικές.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΓΓ40: Όψη του ρήματος

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 244, 247-249, 266, 350, 353.